
Bedřich Fojtášek

zapomenutý rodák

Vojtěch Maleňák, Pavel Stabrava

Edice Milé tisky

Bedřich Fojtášek

zapomenutý rodák

Vojtěch Maleňák, Pavel Stabrava

Vyšlo v rámci projektu tvůrčí skupiny seniorů
„Město v mé paměti“ při Městské knihovně
v Rožnově pod Radhoštěm.

Úvod

Téměř v každém větším městě by se našli slavní rodáci, kteří se svou prací nesmazatelně zapisali do naší historie. V této souvislosti přicházejí na mysl spojení jako Smetanova Litomyšl, Jiráskův Hronov, Kmochův Kolín, Haškova Lipnice, Janáčkovy Hukvaldy a mnoho dalších. Sestoupíme-li z tohoto pomyslného žebříčku slávy trochu níže, zjistíme, že existují i rodáci, kteří svou činností dlouhá léta vstupovali do životů milionů lidí, ale zůstávali v pozadí. To je i případ tylovického rodáka Bedřicha Fojtáška, s jehož tvorbou přicházela veřejnost dennodenně do kontaktu, aniž si to uvědomovala. Jako tvůrce bankovek a později československých

státních losů zůstával totiž v anonymitě. K jeho zapomenutí ve smyslu podtitulu této publikace přispěl i fakt, že ač tylovický rodák, Tylovice záhy opustil a působil především v Praze. I když se do svého rodného kraje často vracel, tak po smrti rodičů a odstěhování se jeho sourozenců z Rožnova byly jeho návraty už jen sporadické a časem upadl v očích obyvatel Rožnova a okolí v zapomnění. Za jeho znovuobjevení patří poděkování Muzeu Novojičínska, které v roce 2020 ve spolupráci s pražskou Státní tiskárnou cenin uspořádalo výstavu s názvem „Dílo, které platilo...“ s podtitulem Bedřich Fojtášek a ceninová tvorba.

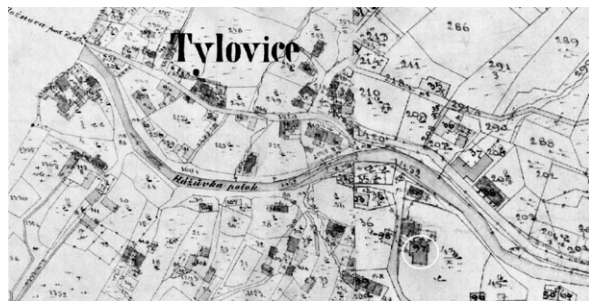
Rodné Tylovice

Na začátku 20. století, tedy v době narození Bedřicha Fojtáška, byly Tylovice samostatnou obcí. První písemná zmínka o Tylovicích je z roku 1504, kdy Petr ze Sv. Jiří a z Pezinku prodal hrad Rožnov i s městysem Rožnovcem a přilehlými osadami, včetně Tylovic, bratrům z Kunštátu. Osada Tylovice vznikla jako přirozené pokračování Horní ulice města Rožnova, přičemž počátky osidlování probíhaly podél místního potoka zvaného Hážovka. Od svého založení patřily Tylovice k Rožnovskému

Rodný dům Bedřicha Fojtáška v Tylovicích č. 16, zbourán v roce 2002

panství. Pozdější osamostatnění Tylovic zřejmě vyplynulo ze snahy jejich obyvatel zbavit se závislosti na městu Rožnovu a určitého područí. To se však ve skutečnosti nikdy nepodařilo. Nebyl zde kostel, který v minulosti patřil k základním stavbám každé obce, ani potřebné úřady, školy, obchodní síť a další infrastruktura. Obyvatelé Tylovic byli tak nuceni, chtít nechtě, využívat služeb města Rožnova. Neměli to daleko – rožnovské náměstí bylo vzdáleno jen několik set metrů. Poslední pokus vedoucí k samostatnosti obce byl učiněn v roce 1960, a to sloučením s obcí Hážovice a vznikem nové obce Rysová. Tento stav však vydržel jen 20 let a v roce 1980 byly Tylovice definitivně připojeny k Rožnovu pod Radhoštěm.

Katastrální mapa části Tylovic na začátku 20. století.
V kružku rodný dům Bedřicha Fojtáška

Z rodokmenu Bedřicha Fojtáška

Bedřich Fojtášek se narodil 13. července 1909 v Tylovicích v domě č. 16. Na rozdíl od jeho dalšího života jsme o okolnostech jeho příchodu na svět informováni dosti podrobně. Věrohodným zdrojem poznatků pro nás je „Rodní a křestní kniha obce Tylovic“. Konkrétně její V. svazek, kde se na straně 186 můžeme dočíst, že se narodil otci Arnoštu Fojtáškovi (*12. 1. 1879), podruhovi a továrnímu dělníkovi z Tylovic, a matce Barboře Fojtáškové (*10. 6. 1880), rozené Segetové, původem z Viganitic. Novorozenec byl dne 15. července pokřtěn kooperátorem Karlem Zbořilem a obdržel jméno Bedřich Rudolf. Jeho kmotry byli strýc a teta z matčiny strany Rudolf a Františka Segetovi. Jak je u tehdejších zápisů obvyklé, informování jsme i o porodní bábě, která malému Bedřichovi pomohla na svět. Byla jí Františka Románková z Rožnova pod Radhoštěm. Bedřich byl v pořadí třetím dítětem, které se manželům Fojtáškovým narodilo. Jeho dva starší bratři však zemřeli velmi brzy – Josef (*2. 9. 1906) hned při porodu a Karel (*20. 4. 1908) se dožil jen půl roku. Po Bedřichovi se jeho rodičům narodili

Manželé Emílie a Bedřich Fojtáškoví

další dva synové. Dne 29. července 1912 Václav a 23. listopadu 1923 další syn Jaroslav. O sociální situaci rodiny nejlépe vypovídá skutečnost, že se její členové stěhovali z podnájmu do podnájmu, a téměř každý z bratrů se tak narodil na jiné adrese. Bedřich v Tylovicích v č. 16, Josef, Karel a Václav v Rožnově pod Radhoštěm v č. 96 a Jaroslav rovněž v Rožnově v č. 118. V pracovním dotazníkovém životopisu o tom v roce 1950 sám Bedřich Fojtášek napsal: „Otec byl a posud je zaměstnán jako dělník v truhlářské dílně pletárny. Pro malý

výdělek byla též matka nucena bráti si domácí práci z továrny, mimo tuto práci vypomáhala matka a po práci též otec na zemědělských pracích – hlavně o žních a sklizni brambor. Na pole jsem chodil s nimi. Bydleli jsme v nájmu v jedné místnosti.“ Tím, že se rodiče malého Bedřicha často stěhovali z Rožnova do Tylovic a zpět, lze jej v jistém smyslu slova považovat za tylovicko-rožnovského občana. V témže životopise se zmiňuje i o svých mladších bratřích. Václav se dne 29. června 1940 oženil, jeho ženou se stala Josefa Galiová z Rožnova pod Radhoštěm. Manželé se však na konci 40. let přestěhovali do tehdejšího Gottwaldova, kde Václav pracoval. Mnohem zajímavější informaci nacházíme o jejich nejmladším bratru Jaroslavovi, jenž byl od roku 1948 považován za nezvěstného. Faktem je, že pětadvacetiletý Jaroslav emigroval a žil v Austrálii. I on měl, stejně jako jeho bratr Bedřich, výtvarné nadání, které dokázal v Austrálii uplatnit a které mu přinášelo slušnou obživu.

Rodiče Bedřicha Fojtáška zemřeli v 60. letech minulého století. Matka Barbora 4. února 1964 a otec Arnošt o tři roky později 19. března 1967. Samotný Bedřich Fojtášek se v roce 1934 oženil s Emílií Váchovou (*20. 9. 1912) a čerství novomanželé bydleli v Košířích, ve Václavské ulici č. 505. O jejich manželství víme jen to, že bylo

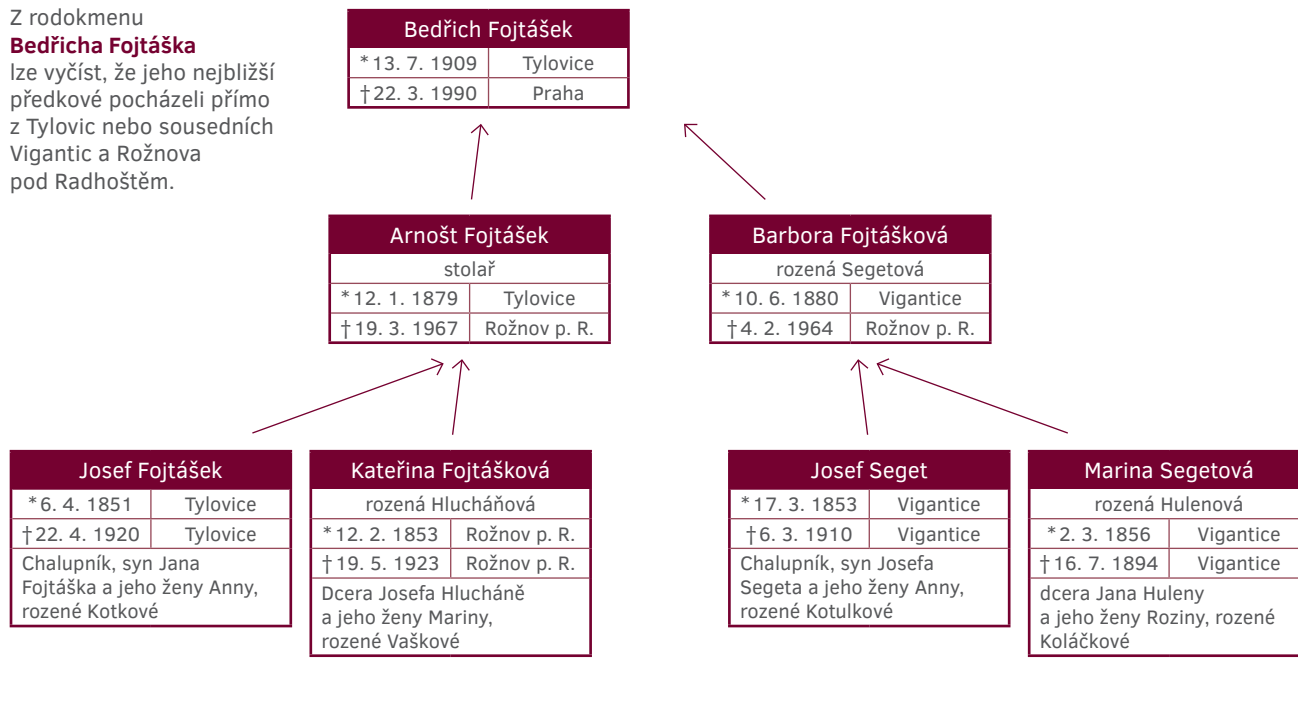
bezdětné a že manželka Emílie zemřela dříve než Bedřich Fojtášek. Ten zemřel ve věku nedožitých jedenaosmdesáti let dne 22. března 1990. Místo

jeho posledního odpočinku není známo, poslední adresou, kde jako vdovec dožíval, byl panelový dům na Proseku ve Vysočanské ulici č. 549.

Z rodokmenu

Bedřicha Fojtáška

lze vyčíst, že jeho nejbližší předkové pocházeli přímo z Tylovic nebo sousedních Vigantic a Rožnova pod Radhoštěm.

Učednická léta

Už od dětství projevoval malý Bedřich zájem o kreslení a malování. Proto také po skončení čtvrtého ročníku měšťanské školy v Rožnově pod Radhoštěm nastoupil do učení oboru litografie do vyhlášené pražské tiskárny Andrease Haase. Stalo se tak na přímluvu jeho učitele kreslení a jeho učňovská léta tedy započala 1. září 1924. A kam to vlastně Bedřich Fojtášek nastoupil do učení? Historie tiskárny Andrease Haase začíná v roce 1795, kdy c. k. dvorní knihtiskař a genealog Johan Ferdinand Schönfeld zřídil ve zrušeném klášteře dominikánek u sv. Anny na Starém Městě tiskárnu, nakladatelství

Litografické oddělení Haaseho tiskárny

a knihupectví. Vydával a tiskl zde „Schönfeldovy poštovské noviny“, jejichž redaktory byli Václav Matěj Kramerius, Václav Thám nebo Josef Linda. Od Schönfelda získala podnik rodina tiskaře Gottlieba Haase a vybudovala z něj největší tiskárnu v Rakouském císařství. Od roku 1881 působila pod názvem C. k. dvorní knihtiskárna Andrease Haase. V budovách kláštera se nacházely kanceláře, strojnoven, sazárny, knihárna, stereotypie, galvanoplastika a sklady s balírnou papíru. Na ploše areálu o rozloze 6 535 m² se nacházelo více než 200 strojů.

Po vzniku samostatného Československa se tiskárna podílela na tisku nových bankovek. Roku 1919 odtud vzešla část série bankovek nominální hodnoty 1 Kč, 5 Kč, 10 Kč a celá série nominální hodnoty 50 Kč.

Po skončení 2. světové války byla tiskárna Andrease Haase znárodněna. Celý areál převzala tiskárna n. p. Svoboda, v něm sídlila až do roku 1977. Dnes tento rozlehlý areál využívá pro své zázemí Národní divadlo. Poslední památku na dříve slavnou tiskárnu najdeme ve sklepě, kde je uloženo několik desítek litografických kamenů.

Samotná litografie (z řeckého lithos = kámen, grafein = psát) pak představuje proces tisku, při kterém se obraz, který má být vytištěn, nanese stranově obráceně na speciálně připravený kamenný

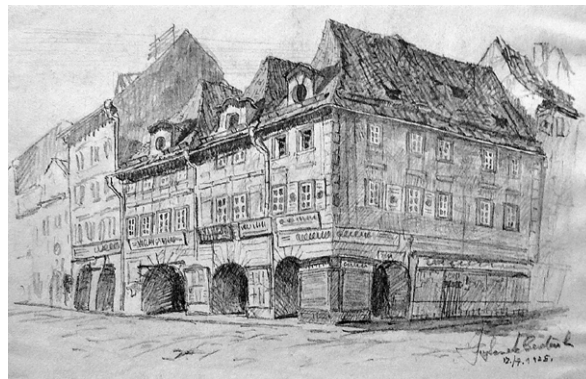

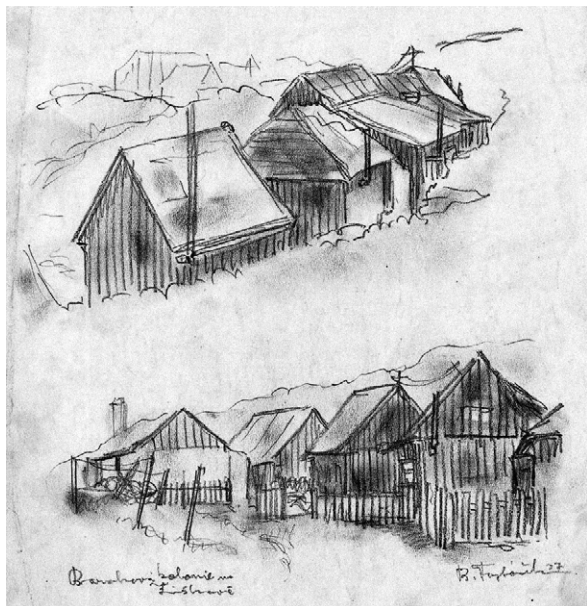
Československá padesátikoruna z roku 1919

povrch (litografický vápenc). Obraz se poté přene-
se na papír přitlačením kamene na něj pomocí lito-
grafického lisu. Technika je založena na chemických
vlastnostech jemnozrného vápence, který v mís-
tech pokreslených mastnou barvou absorbuje tiskařskou barvu, zatímco nepokreslená místa barvu odpuzují. Existuje celá řada litografických technik. Některé z nich využívají místo kamenných desek desky kovové, neboť jsou lehčí než kámen a snadno se s nimi manipuluje. Za zakladatele litografie je považován Alois Senefelder, který v roce 1796 takto vytiskl notovou partituru. Alois Senefelder se sice narodil v Praze, ale studoval v Německu, kde také strávil většinu života. Prvními propagátory ryze české litografie byli Antonín Machek (1775–1844) a Josef Quaisser (1776–1845).

Vraťme se však zpět k Bedřichu Fojtáškoví. Jeho učňovská léta trvala čtyři roky, ale ani během nich nadaný a ambiciózní umělec nezahálel. Navštěvoval státní grafickou školu, večerní kurzy uměleckoprůmyslové školy u profesora Aloise Mudruňky a docházel i na soukromé lekce figurální kresby k profesoru Janu Konůpkovi. Během svých učňovských let bydlel v pražské Kateřinské ulici, v učňovském domově České zemské komise pro péči o mládež. Jeho spolubydlicími byli většinou sirotci. Bedřich se zde podílel na učňovské samosprávě, a jak později vzpomínal, uskutečnil tu svoji první výstavu vlastních kreseb.

Městský motiv – kresba šestnáctiletého Bedřicha Fojtáška z roku 1925

Kresba osmnáctiletého Bedřicha Fojtáška – baráková kolonie na Žižkově

Po vyučení v roce 1928 přešel Bedřich Fojtášek plynule do řad kmenových zaměstnanců Haaseho tiskárny. Pracoval tam jako litograf a kreslič až do roku 1934. Během této doby (v letech 1929–1931) absolvoval také osmnáctiměsíční vojenskou službu v československé armádě.

Tiskárna bankovek a cenin

V roce 1935 nastoupil Bedřich Fojtášek do zaměstnání u Tiskárny bankovek Národní banky Československé, která tehdy, stejně jako dnes, sídlila na adrese Růžová 6, Praha 1. Stal se tak státním zaměstnancem s nástupním platem 370 Kč měsíčně a novému zaměstnavateli věnoval celý svůj profesní život. Jeho poslední známá pracovní smlouva je z roku 1982.

Tiskárna zahájila svůj provoz o sedm let dříve, než do ní Bedřich Fojtášek nastoupil, přesněji v lednu 1928. Jejím prvotním posláním bylo zajistit tuzemskou výrobu československých papírových bankovek s vysokou technickou a estetickou kvalitou. První realizovanou bankovkou se stala dvacetikoruna, a to její 2. emise, převzatá po předchozí výrobě v Haaseho tiskárně. Hned v prvních

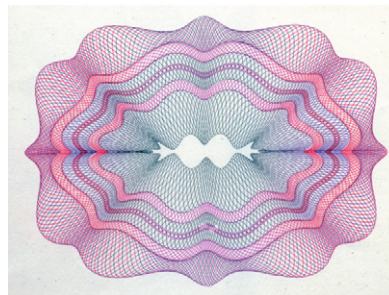

Zaměstnanecký průkaz Bedřicha Fojtáška z roku 1935

letech své existence se tiskárna mohutně rozvíjí. Využívá při výrobě bankovek nové tiskové techniky, např. oboustranný hlubotisk nebo Orlovův pestrotisk. Kvalita zabezpečovacích giloší je na takové úrovni, že se hovoří o „pražské gilošové škole“. Hlavní uměleckou osobností se stává Max Švabinský. Jím ztvárněné bankovky v hodnotě 100 Kč z roku 1932 a 1000 Kč z roku 1934 patří ke kvalitativním vrcholům československé bankovkové grafiky. Tisícikorunová bankovka byla s ohledem na její rytecké a tiskové provedení v roce 1937 oceněna čestným diplomem na Mezinárodní výstavě umění a techniky v Paříži. Po počátečním relativně klidném období se však i tiskárna na konci 30. let minulého století dostává do vleku dějinných událostí. Mnichovská dohoda, protektorát Čechy a Morava, 2. světová válka, únor 1948, měnová reforma v roce 1953 – to jsou všechno události, které měly zásadní vliv na chod tiskárny, neboť bylo často nutno realizovat a vytisknout v krátké době velké množství nových bankovek. V průběhu času a událostí tiskárna několikrát změnila název. Z Tiskárny bankovek Národní banky Československé byla přejmenována na Národní banku Česko-Slovenskou, později se stala protektorátní Tiskárnou bankovek Národní banky pro Čechy a Moravu, poté došlo ke změně názvu na Tiskárnu bankovek Státní banky

Československé. Tiskárna patřila do roku 1953 pod Státní banku. V roce 1953 byla z banky vyňata a převedena pod Ministerstvo financí pod novým názvem Státní tiskárna cenin. Pod tímto názvem, lépe odrážejícím pestrý výrobní program, funguje tiskárna do dnešních dní.

Jako pracovník litografického oddělení tiskárny ovlivňoval Bedřich Fojtášek výslednou podobu celé řady papírových platidel. V lednu roku 1944 byl jmenován vedoucím oddělení litografie a byl tedy zodpovědný za celkové grafické zpracování a výslednou podobu nově připravovaných platidel. U některých bankovek pouze doplňoval hlavní obrazové motivy jiných autorů o doplňkovou grafiku a gilošové vzory, u dalších byl tvůrcem i hlavních motivů.

Tzv. giloš, tedy jemná čárková dekorativní rytina jako bezpečnostní prvek bankovek

Protektorát Čechy a Morava

Snad nejvýraznější Fojtáškův tvůrčí rukopis nesou platidla z doby protektorátu Čechy a Morava. Nejzdařilejší pak modrá stokoruna s motivem Hradčan a Karlova mostu. Socha legendárního Bruncvíka v popředí je dílem dalšího vynikajícího grafika a rytce Jindry Schmidta.

Lícní strana Fojtáškovy stokoruny z roku 1940

Původní motiv rubové strany stokoruny, který Bedřich Fojtášek navrhoval, byl zcela odlišný. Měl být jakýmsi protikladem lícní strany, a sice pohled od Pražského hradu směrem k Vltavě přes typické

panorama malostranských střech s dominantami chrámových věží. Je jen škoda, že nakonec k realizaci nedošlo, mohl tak vzniknout zajímavý vzájemně se doplňující motiv.

Rubová strana stokoruny z roku 1940

Nerealizovaný motiv rubu stokoruny z roku 1940 se signaturou Bedřicha Fojtáška

V roce 1942 se Bedřich Fojtášek autorsky podílel na vydání státovky protektorátu Čechy a Morava v hodnotě 10 korun, která byla v oběhu od 18. 12. 1942 do 31. 10. 1945. Na lící straně byla dívka v rámu a na rubové se nacházel hnědý rám s nápisem protektorát Čechy a Morava, pozadí tvořil český lev v erbu a vlevo pak byla umístěna gilošová růžice s číslem 10.

Protektorátní desetikoruna byla v platnosti od 18. 12. 1942 do 31. 10. 1945

Protektorátní dvacetikoruna z roku 1944

Další protektorátní bankovkou s rukopisem Bedřicha Fojtáška byla dvacetikoruna, na jejíž lící straně byl chlapec v rámu, vedle pak zátiší s ovocem. Do oběhu byla uvedena v lednu 1944.

Protektorátní padesátikoruna, jejímiž autory byli Bedřich Fojtášek a Jindra Schmidt, byla v oběhu jen něco víc než devět měsíců. Na lící straně se nacházel portrét Veruny Čudové od Josefa Mánesa.

Protektorátní padesátikoruna z roku 1944

Další protektorátní stávkou, na které se Bedřich Fojtášek autorsky podílel, byla pětikoruna s portrétem Josefa Jungmanna. Spoluautory byli Jindra Schmidt a Antonín Machek.

Během protektorátu se Bedřich Fojtášek podílel také na tvorbě několika bankovek Slovenského štátu. Důvodem bylo především to, že i tyto slovenské bankovky se realizovaly a tiskly v protektorátní

Protektorátní pětikoruna byla v platnosti od 9. 2. 1940 do 31. 5. 1945

Tiskárně bankovek Národní banky pro Čechy a Moravu v Praze. Byl například spoluautorem rubové části slovenské pětistovky z roku 1941 s motivem Vysokých Tater, slovenské desetikoruny a dvacetikoruny z roku 1939 s portrétem Andreje Hlinky.

Rub slovenské päťstovky z roku 1941 – grafický prepis Bedřich Fojtášek

Rub slovenské desetikoruny od autorů B. Fojtáška a B. Pavelky

Líc slovenské desetikoruny od autorů B. Fojtáška a B. Pavelky, která byla v platnosti od 23. 10. 1939 do 31. 10. 1945

Poválečné období

Po osvobození v roce 1945 to byla bankovka v hodnotě 5 000 Kčs, jejíž rubová strana s Národním divadlem je celá jeho dílem. Bankovka byla

Lícní strana pětitisícikoruny z roku 1945

Fojtáškův motiv Národního divadla použitý na rubu bankovky z roku 1945

v platnosti od 1. 11. 1945 do 31. 5. 1953, ale příliš mnoho lidí ji ve své peněžence nemělo. Průměrná hrubá měsíční mzda v tehdejším Československu se pohybovala okolo 800 Kč.

Lícní strana bankovky 50 Kčs z roku 1948

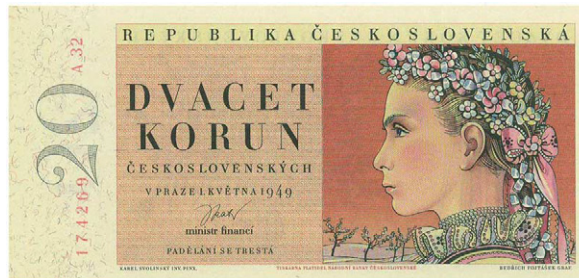

Fojtášková rubová strana padesátikorunové bankovky z roku 1948 – Banská Bystrica

V roce 1948 byl Bedřich Fojtášek spoluautorem zdařilé padesátikoruny znázorňující na lícní straně Milana Rastislava Štefánika, na rubové pak pohled na Banskou Bystrici.

Po skončení 2. světové války bylo nutno rychle vytisknout velké množství nových bankovek. Do všech těchto prací byl Bedřich Fojtášek zapojen ať už jako vedoucí oddělení litografie, nebo i jako autor či spoluautor navrhovaných bankovek. Velký podíl měl například na tvorbě dvacetikoruny z roku 1949 grafickým zpracováním její lícní i rubové strany. Je zde patrný mírný odklon od předchozích bankovek – na lícní straně mladá žena s květinami ve vlasech a květinový motiv i na rubové straně. Tuto jakousi „lidovost“ dokresluje i postava ženy s hráběmi. Dvacetikoruna byla vyrobena ve dvou sériích, které se lišily názvem tiskárny bankovek. Série A byla v oběhu od 21. 12. 1949 a série B od 6. 12. 1950 do 31. 5. 1953.

Líc dvacetikoruny z roku 1949

Rub dvacetikoruny z roku 1949

V roce 1951 provedl Bedřich Fojtášek liniový přepis rubu stokorunové bankovky, kterou podle předlohy Karla Svobinského vytvořil Ladislav Jirka.

Licní strana stokoruny z roku 1951

Rubová strana stokoruny z roku 1951

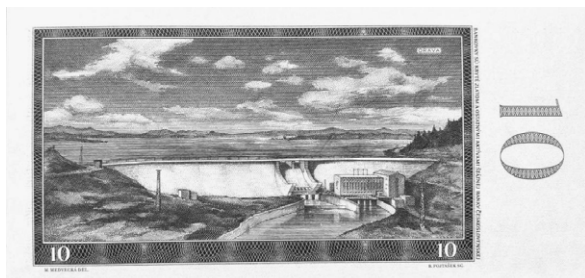
Nelze vyjmenovat všechny realizované a nerealizované bankovky, na kterých se nějakým způsobem Bedřich Fojtášek podílel (např. tisícikoruna z roku 1947 a mnoho dalších), ale patrně posledním platidlem uvedeným do oběhu je desetikoruna z roku 1960, a to její rubová část s motivem Oravské přehrady. Zajímavostí je, že původní varianta, kterou byla mísa s ovocem a slunečnicí, se na rubovou stranu desetikoruny nakonec nedostala a zvítězila budovatelská tematika. Další zajímavostí je, že tato desetikoruna byla v té době jednou z nejdéle platících bankovek vůbec – platila až do roku 1988.

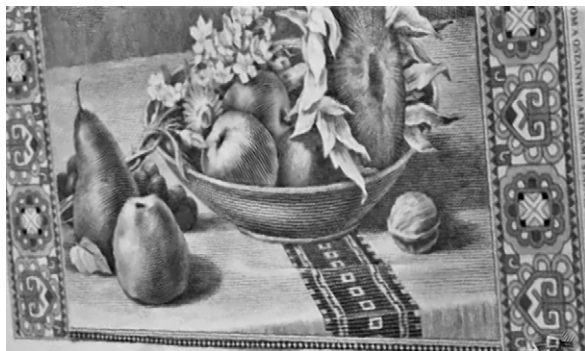
Líc desetikoruny z roku 1960 – autorkou je malířka Mária Medvecká

Tiskárna bankovek v době socialistického Československa vyráběla také platidla pro některé tzv.

spřátelené země. Bedřich Fojtášek je tak například podepsán pod desetifrankovkou pro africkou Guineu, stejně jako na některých emisích pro Kubu.

Rub desetikoruny z roku 1960 – grafická úprava Bedřich Fojtášek

Původní motiv rubu desetikoruny – mísa s ovocem a slunečnicí

Nerealizované návrhy státovek

Státovky byly papírové peníze s nuceným kurzem. Byly vydávány v době, kdy nebyl v oběhu dostatek mincí z důvodu nedostatku drahých kovů. Nejčastěji se tak dělo v období válek, kdy zároveň docházelo ke zvýšení výdajů státního rozpočtu.

Bedřich Fojtášek byl také autorem nebo spoluautorem celé řady pouze připravovaných, avšak nikdy nevydaných státovek. Jednou z nich byla státočka v hodnotě jedné koruny československé s portrétem prezidenta T. G. Masaryka z roku 1938. Měla

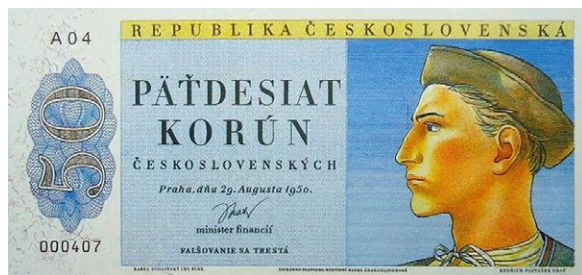

Nerealizovaná jednokorunová státočka z roku 1938, jejím spoluautorem byl Bedřich Fojtášek

být vydána v rámci mobilizace, ale nikdy k tomu nedošlo.

Jednou z mnoha nerealizovaných československých státovek byla také padesátikoruna, kterou Bedřich Fojtášek navrhl podle předlohy Karla Svobinského.

Líc nerealizované padesátikoruny z roku 1950

Rub nerealizované padesátikoruny z roku 1950

Mezi nevydané státovky patří i jedna koruna československá z roku 1938, jejíž uvedení do oběhu bylo spojováno s chystanou mobilizací. Autorsky se na ní podíleli Bedřich Fojtášek a Bohumil Heinz.

Nerealizovaná bankovka z roku 1938

Československá státní loterie

Československá státní loterie (ČSLO) byla založena v lednu 1957 a Bedřich Fojtášek byl od začátku u toho. Byl autorem vůbec prvních losů loterie, které se začaly prodávat už od 20. března. Jejich tisk zajišťovala Státní tiskárna cenin v Praze. Veřejné slosování pak proběhlo 10. června 1957 v sále Závodního klubu spojařů v Praze na Vinohradech.

Los první emise ČSLO se slosováním 10. 6. 1957 – autor Bedřich Fojtášek

Stejně jako u bankovek, tak i při tvorbě losů, byla jejich konečná podoba dána výběrem z několika návrhů. To rozhodovala schvalovací komise, ve které měla zastoupení jak Správa Československé státní loterie, tak i Český fond výtvarných umění. Hned u první emise losů komise vybírala ze tří návrhů.

Losy 1. ČSLO – nerealizované návrhy, jejichž autorem byl rovněž Bedřich Fojtášek

Do roku 1966 probíhala všechna slosování loterie až na malé výjimky (Bratislava, Košice, Žilina) výlučně v Praze. Teprve v dalších letech se slosování konala i v dalších městech, a to vždy podle vyobrazeného motivu na losu. Autorem všech losů v prvních jednadvaceti letech existence ČSLO byl Bedřich Fojtášek. Celkem to představovalo navrhnout a realizovat více než 250 kusů losů, každý s jinou tematikou. Možná i jeho zásluhou se jedno ze slosování loterie konalo také v Rožnově pod Radhoštěm – konkrétně 18. února 1976.

Po počátečním rozběhu loterie probíhalo jedno slosování za měsíc. K těm pravidelným se přidávala výroční, mimořádná a vánoční slosování. Náklad

Los 173. ČSLO – slosování v Rožnově pod Radhoštěm, autor losu Bedřich Fojtášek

jednoho slosování se v průběhu let pohyboval v rozmezí 1–1,5 milionu kusů. Do roku 1992, kdy bylo vydávání Československé státní loterie ukončeno, proběhlo celkem 366 losování. Bedřich Fojtášek se jako autor losů podílel na jejich vydávání až do prosince roku 1977, tedy až do svých 68 let.

Patrně poslední los ČSLO, jehož autorem byl Bedřich Fojtášek – Vánoční loterie 1977

Obrazy a další výtvarná tvorba

Bedřich Fojtášek nebyl pouze litografem. Jeho zaměření bylo mnohem širší. Svědčí o tom i velké množství jeho kreseb a maleb. Tématem byla velmi často architektura, přírodní motivy, ale také figurální tvorba. Z geografického hlediska dominují pražské motivy, ale výrazně je zde zastoupen i jeho rodný kraj. Podílel se také na grafickém zpracování blanketů telegramů a na tvorbě pohlednic.

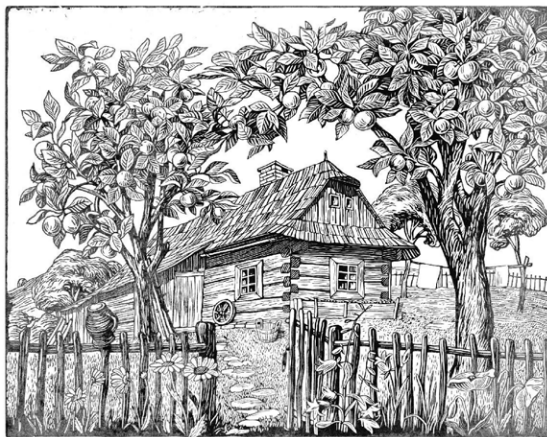
Obraz rožnovské Bayerovy ulice po bombardování
v květnu 1945

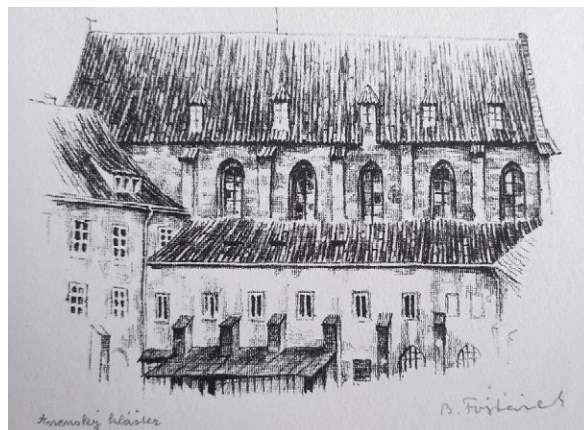
Obrázek rožnovského Valacha v župici

Tento Fojtáškův linoryt roubené chalupy z roku 1940 se nachází na titulní straně rukopisu Aloise Bělunka pod názvem Doplnky o životě rožnovských Valachů, mapující život na Rožnovsku v letech 1850–1950

Fojtáškův linoryt roubené valašské chalupy

Anenský klášter – sídlo Haaseho tiskárny

Ukázka Fojtáškovy expresivní figurální tvorby

Ex libris

Slovo ex libris pochází z latiny a doslovný překlad je „z knih“. Ve skutečnosti představuje knižní značku v podobě malého ozdobného lístku. Poprvé se tyto knižní značky začaly používat už ve středověku pro označení cenného knižního majetku jednotlivců, šlechtických rodů a církevních institucí. Za prvního českého tvůrce ex libris je považován Josef Mánes, který v roce 1868 zhotovil první knižní značku pro rytíře Vojtěcha Lannu. Tvůrci ex libris byli i další známí umělci – Alfons Mucha, Max Švabinský nebo Mikoláš Aleš. Podobně jako poštovní známky se rovněž ex libris staly předmětem zájmu sběratelů. Za tím účelem byl dokonce v listopadu 1918 založen Československý spolek sběratelů a přátel ex libris, který v mírně pozměněné podobě přetrvává až do dnešních dnů a vydává i svůj časopis formou čtvrtletníku. Tvorbě ex libris se věnoval i Bedřich Fojtášek. Neznáme sice přesné množství jím zhotovených ex libris, ale lze odhadovat, že se jednalo o desítky kusů. Zde jsou ukázky některých z nich.

Ukázka ex libris v provedení Bedřicha Fojtáška

Ukázka ex libris v provedení Bedřicha Fojtáška

Známková tvorba

Zřejmě jen okrajově se Bedřich Fojtášek věnoval i známkové tvorbě. Jediným nalezeným počinem v této oblasti byl jeho podíl na tvorbě tzv. připouštěcí balíkové známky terezínského ghetta. Jako předlohu pro její návrh použil obraz Františka Šimbery znázorňující krajinu u Terezína. Připouštěcí balíková známka pro Terezín byla zavedena výnosem protektorátní poštovní správy ze dne 5. 7. 1943 z důvodu omezení balíkových zásilek určených zejména Židům ghetta Terezín. Každý balík musel být vedle výplatních známek opatřen touto připouštěcí známkou, a ta musela být i řádně orazítkována. Toto nařízení platilo od 10. 7. 1943 až do 6. 5. 1945. Známky byly vězňům vydávány v omezeném počtu a ti je pak zasílali svým rodinným příslušníkům a známým. Samotný tisk známek probíhal v Tiskárně bankovek Národní banky pro Čechy a Moravu v Praze, a to ve dvou verzích – nezoubkovaná a zoubkovaná.

Nezoubkovaná připouštěcí balíková známka podle návrhu Bedřicha Fojtáška

Zoubkovaná verze připouštěcí balíkové známky

Herecká epizoda

Na sklonku svého života si Bedřich Fojtášek zahrál i ve filmu. Ztvárnil jednu z vedlejších rolí ve filmu *Když v ráji přšelo* – dědka Václava Tautzeho. Jedná se o přepis stejnojmenného románu Jana Otčenáška v režii Magdaleny Pivoňkové. K této roli mu dopomohl jiný rožnovský rodák a autor scénáře pan Pavel Hajný. Takto na to po letech vzpomíná: „Já jsem se s Bedřichem Fojtáškem znal a přátelil. A když jsem ho paní režisérce ukázal, tak zajásala. Už si však nepamatuji, jestli na tu roli někoho hledala, a já jí řekl, že by to měl být někdo takový jako Běda, nebo jsem si ho v té roli sám představil a rovnou jí ho nabídl.“ Film se natáčel v letech 1986–1987 a jeho premiéra v kinech se uskutečnila prvního májového dne roku 1988.

Vzpomínka

Není už mezi námi mnoho těch, kteří se s Bedřichem Fojtáškem osobně znali. Jedním z nich je pan Martin Srb a zde je jeho vzpomínka: „Do Státní tiskárny cenin jsem nastoupil v září 1977. To byla

doba, kdy Bedřich Fojtášek již nebyl kmenovým zaměstnancem, ale měl smlouvu na externí spolupráci, protože se v té době ještě zabýval návrhy na losy Státní loterie. Měl jsem tehdy možnost s ním nějakou dobu spolupracovat, protože mě požádal o pomoc při realizaci jeho výstavy volné tvorby v prostorách Státní tiskárny cenin. Vystavoval zde svoje kresby, grafiky a obrazy. Myslím, že výstava byla i prodejní, protože někteří jeho spolupracovníci chtěli mít od Bedřicha Fojtáška obrázek na památku. Velmi rád na ty chvíle vzpomínám, protože jsem měl možnost Bedřicha Fojtáška poznat nejen po stránce odborné jako grafika a vynikajícího litografa, ale i jako velmi milého člověka. Ani nevím, ke komu bych ho dnes přirovnal. Pamatuji si ho jako člověka velmi pečlivého až úzkostlivého v jednání i chování, člověka drobného, který měl specifický způsob humoru. Byl vždy vzorně upraven, včetně dokonale přistřiženého bílého knírku pod nosem. Byl to ale jiný Fojtášek, než jsme měli možnost ho vidět ve filmu Když v ráji přišlo. Tam byl bohužel i namluven jiným hercem. Na takovou osobnost, jakou byl Bedřich Fojtášek, se prostě nezapomíná!“

Závěr

Když se v létě roku 1909 rodičům Arnoštu a Barboře Fojtáškovým narodil syn Bedřich, nikdo netušil, že právě spatřil světlo světa jeden z nejslavnějších tylovických rodáků. Ač sám vyšel z chudých poměrů, dokázal nezměrnou pílí a pracovitostí rozvinout svůj talent a prosadit se v tvrdé konkurenci. Svým dílem, především v oblasti bankovek a cenin, se nesmazatelně zapsal do historie tehdejšího Československa. Proto mu také bylo u příležitosti jeho šedesátých narozenin v roce 1969 uděleno státní vyznamenání Za zásluhy o výstavbu. Snad i tato drobná publikace přispěje ke zvýšení povědomí o této svěbytné umělecké osobnosti.

Poděkování

Poděkování patří zejména Státní tiskárně cenin, s. p., za poskytnutí materiálů vztahujících se k panu Bedřichu Fojtáškoví – jmenovitě pak panu Martinu Srbovi za podnětné připomínky. Další poděkování patří Národnímu muzeu v přírodě – Valašskému muzeu v Rožnově pod Radhoštěm za poskytnutí

fotodokumentace o Bedřichu Fojtáškovi. V neposlední řadě nutno poděkovat i Muzeu Novojičín-
ska, bez kterého by tato publikace zřejmě nikdy
nevznikla.

Použitá literatura a prameny

Státní tiskárna cenin, s. p., Praha
Národní muzeum v přírodě – Valašské muzeum
v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
Alois Bělunek – Doplnky o životě rožnovských
Valachů (1850–1950)
Rodní a křestní kniha obce Tylovic – V. svazek
Vlastivědný sborník Novojičínka, 71/2021
Jan Bajer – Papírová platidla Československa
1919–1976 (Praha 1977)
Ivo Kasal – Losy v srdci Evropy
František Beneš, Patricia Tošnerová – Pošta
v ghettu Terezín
Čeněk Kramoliš – Z kroniky města Rožnova
pod Radhoštěm
Špalíček českých knižních značek ex libris
(Praha 1930)
Merkur revue, 5/2004

Bedřich Fojtášek zapomenutý rodák

Vojtěch Maleňák, Pavel Stabrava

Rožnov pod Radhoštěm 2024

Vydala Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm,
příspěvková organizace
Bezručova 519, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

Tel.: 571 654 747, 777 808 695
e-mail: knihovna@knir.cz
www.knir.cz

Edice Milé tisky č. 33

ISBN: 978-80-87334-55-3

Odpovědný redaktor: Pavel Zajíc

Redakční rada: Richard Sobotka, Ivan Bajer,
Marcela Kulišťáková, Helena Uhrová

Logo Město v mé paměti a kresba knihovny:
Vladimír Bartošek

Sazba: Honza Bartoň

Na fotografii na obálce Bedřich Fojtášek

Fotografie ze soukromých archivů
autorů, z archivu Státní tiskárny cenin
v Praze a z fondu dokumentace Národního
muzea v přírodě – Valašského muzea v přírodě
v Rožnově pod Radhoštěm.

Městská knihovna

Rožnov pod Radhoštěm

MILÉ TISKY
